

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. kovo 13 d.*

dėl *Raad van State* (Nyderlandai) 2006 m. rugpjūčio 30 d. Sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2006 m. rugsėjo 18 d., pagal EB 234 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Sujungtose bylose C-383/06–C-385/06

Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening (C-383/06),

Gemeente Rotterdam (C-384/06)

prieš

Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

ir

Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant (C-385/06)

* Proceso kalba: olandų.

prieš

Algemene Directie voor de Arbeidsvoorziening,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai J. Klučka, A. Ó Caoimh, P. Lindh (pranešėja) ir A. Arabadjiev,

generalinis advokatas Y. Bot,
posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2007 m. birželio 28 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Gemeente Rotterdam*, atstovaujamos advokato J. M. Cartigny,

— *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant*, atstovaujamos advokato G. A. van der Ween,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos H. G. Sevenster ir C. ten Dam,

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos T. Boček,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Lumma,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos L. Flynn ir A. Weimar,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su 1988 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 4253/88, nustatančio nuostatas dėl Reglamento (EEB) Nr. 2052/88, koordinuojančio įvairių struktūrinių fondų veiklą tarpusavyje, taip pat su Europos investicijų banko operacijomis ir kitais esamais finansiniais instrumentais, įgyvendinimo (OL L 374, p. 1), iš dalies pakeisto 1993 m. liepos 20 d. Tarybos

reglamentu (EEB) Nr. 2082/93 (OL L 193, p. 20, toliau – Reglamentas Nr. 4253/88), 23 straipsnio 1 dalies išaiškinimu.

- 2 Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant tris bylas tarp dviejų asociacijų bei vienos Nyderlandų savivaldybės ir Nyderlandų administracijos. Šios bylos – tai atitinkamai bylos *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening ir Gemeente Rotterdam prieš Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid* (Socialinių reikalų ir darbo ministerija, toliau – ministerija) bei byla *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant prieš Algemene Directie voor de Arbeidsvoorziening* (Bendroji darbo vietų kūrimo direkcija, toliau – Bendroji direkcija) dėl sprendimų, kuriais ministerija arba Bendroji direkcija atšaukė sprendimus dėl pareiškėjoms pagrindinėje byloje suteiktų dotacijų dydžio nustatymo arba pareikalavo grąžinti minėtas dotacijas.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

Reglamentas Nr. 2052/88

- 3 1988 m. birželio 24 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2052/88 dėl struktūrinių fondų uždavinių, jų efektyvumo bei jų veiklos koordinavimo tarpusavyje, taip pat su Europos investicijų banku ir kitais esamais finansiniais instrumentais (OL L 185, p. 9), iš dalies pakeisto 1993 m. liepos 20 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2081/93 (OL L 193, p. 5, toliau – Reglamentas Nr. 2052/88), 1 straipsnyje numatyta, kad Europos Bendrija

visų pirma per struktūrinius fondus, EIB ir kitus esamus finansinius instrumentus imasi veiksmų EB sutarties 130a straipsnyje (po pakeitimų – EB 158 straipsnis) ir 130c straipsnyje (po pakeitimų – EB 160 straipsnis) numatytiems tikslams įgyvendinti. Šiame straipsnyje išvardytas tam tikras prioritetinių tikslų skaičius, kuriuos įgyvendinti padeda struktūriniai fondai. Tarp jų yra trečiasis tikslas – kovoti su ilgalaikiu nedarbu ir palengvinti jaunimo bei asmenų, kuriems gresia prarasti vietą darbo rinkoje, integraciją į profesinį gyvenimą.

4 Reglamento Nr. 2052/88 4 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje nustatyta:

„1. Bendrijos priemonė papildo arba prisideda prie atitinkamos nacionalinės veiklos. Ji yra rengiama esant glaudžiam Komisijos, atitinkamos valstybės narės, kompetentingų institucijų ir įstaigų, valstybės narės paskirtų nacionaliniame, regioniniame, vietos ar kitame lygyje, įskaitant ekonominius ir socialinius partnerius pagal institucijoms taikomų teisės aktų taisykles ir kiekvienoje valstybėje narėje taikomą praktiką, bendradarbiavimui, kai visos šalys yra bendro tikslo siekiantys partneriai. <...>“ (Neoficialus vertimas)

5 To paties reglamento 10 straipsnyje, kiek tai susiję su trečiuoju tikslu, numatyta:

„Valstybės narės pateikia Komisijai veiksmų, skirtų kovoti su ilgalaikiu nedarbu ir palengvinti jaunimo bei asmenų, kuriems gresia prarasti vietą darbo rinkoje, integraciją į profesinį gyvenimą (3 tikslas), planus.

Šiuose planuose nurodoma:

- esanti padėtis, panaudotos piniginės lėšos ir pagrindiniai ankstesnių programavimo laikotarpių rezultatai gautos Bendrijos struktūrinės pagalbos kontekste ir atsižvelgiant į disponuojamus vertinimo rezultatus,

- tinkama strategija 1 straipsnyje numatytiems tikslams pasiekti ir pagrindiniai žingsniai, pasirinkti 3 tikslui įgyvendinti, skaičiais išreiškiant numatytą pažangą, jeigu jos pobūdis tam tinka; preliminaraus numatomo atitinkamų veiksmų, įskaitant įtaką darbui, poveikio įvertinimas, siekiant užtikrinti, kad jų vidutinio laikotarpio ekonominė ir socialinė nauda atitiktų panaudotas pinigines lėšas,

- duomenys apie (Europos socialinio fondo, toliau – ESF) dotacijų, prireikus – kartu su kitų esamų Bendrijos finansinių instrumentų priemonėmis, numatytomis įgyvendinant planą, panaudojimą.

<...>“ (Neoficialus vertimas)

Reglamentas Nr. 4253/88

⁶ Reglamento Nr. 2082/93, kuris iš dalies pakeitė Reglamentą Nr. 4253/88, šeštoje konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„<...> taikant subsidiarumo principą ir nepažeidžiant Komisijos kompetencijos, visų pirma kiek tai susiję su jos pareiga valdyti finansinius Bendrijos išteklius, į Bendrijos rėmimo planus įtrauktų priemonių įgyvendinimas visų pirma patenka į valstybių narių kompetenciją kiekvienai valstybei narei tinkamu teritoriniu lygmeniu.“ (Neoficialus vertimas)

7 Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„1. Siekdamas užtikrinti viešųjų ar privačių iniciatorių veiksmų sėkmę, įgyvendindamos veiksmus valstybės narės imasi priemonių, reikalingų:

— reguliariai tikrinti, ar Bendrijos finansuojamos priemonės vykdomos teisingai,

— užkirsti kelią pažeidimams ir persekioti už juos,

— išreikalauti grąžinti lėšas, prarastas dėl pažeidimų ar aplaidumo. Išskyrus atvejus, kai valstybė narė ir (arba) tarpininkas ir (arba) iniciatorius įrodo, kad jie nėra atsakingi už pažeidimus ar aplaidumą, valstybė narė yra subsidiariai atsakinga už nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimą. Bendrų dotacijų atveju tarpininkas, gavęs valstybės narės ir Komisijos leidimą, gali pasinaudoti banko garantija arba bet kokia kita šią riziką padengiančia garantija.

Valstybės narės informuoja Komisiją apie siekiant šių tikslų priimtas priemones, visų pirma pateikia jai kontrolės ir valdymo sistemų, sukurtų siekiant veiksmingo veiklos įgyvendinimo, aprašymą. Jos reguliariai informuoja Komisiją apie administracinių ir teisminių procesų eigą.

<...>“ (Neoficialus vertimas)

8 To paties reglamento 24 straipsnyje numatyta:

„Finansinės pagalbos sumažinimas, sustabdymas ir nutraukimas

1. Jei paaiškėja, kad veikla arba priemonė nepateisina dalies arba visos jai skirtos finansinės pagalbos, Komisija, remdamasi partnerystės pagrindu, atlieka tinkamą patikrinimą, prašydama, kad valstybė narė arba kitos šiai veiklai įgyvendinti jos paskirtos institucijos per nustatytą laiką pateiktų savo pastabas.

2. Atlikusi tokį patikrinimą, Komisija gali sumažinti arba sustabdyti šiai veiklai arba priemonei skirtą pagalbą, jeigu patikrinimo metu nustatomas pažeidimas arba esminis pakeitimas, turintis įtakos veiklos arba priemonės pobūdžiui arba jos įgyvendinimo sąlygoms, dėl kurio nebuvo prašoma Komisijos patvirtinimo.

3. Bet kuri neteisėtai gauta suma turi būti gražinta Komisijai. Nuo nesugražintų sumų skaičiuojami delspinigiai pagal finansinio reglamento nuostatas ir pagal Komisijos priimtą tvarką, taikant VIII dalyje numatytas procedūras.“ (Neoficialus vertimas)

- 9 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl struktūrinių fondų (OL L 161, p. 1), 54 straipsniu Reglamentas Nr. 4253/88 buvo panaikintas nuo 2000 m. sausio 1 dienos. Reglamento Nr. 1260/1999 52 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šis reglamentas neturi įtakos Tarybos ar Komisijos patvirtintos paramos tęsimui ar keitimui, įskaitant visos paramos ar jos dalies nutraukimą, remiantis Tarybos reglamentais (EEB) Nr. 2052/88 ir (EEB) Nr. 4253/88 arba bet kuriais kitais teisės aktais, kurie buvo tai paramai taikomi 1999 m. gruodžio 31 dienos.“

Reglamentas Nr. 1681/94

- 10 1994 m. liepos 11 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1681/94 dėl pažeidimų ir su struktūrinės politikos finansavimu ir šios srities informacinės sistemos organizavimu susijusių neteisėtai sumokėtų sumų susigrąžinimo (OL L 178, p 43) 2 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės per tris mėnesius nuo šio reglamento įsigaliojimo praneša Komisijai:

— įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas dėl Reglamento (EEB) Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalyje nurodytų priemonių taikymo,

<...>

2. Valstybės narės nedelsdamos praneša Komisijai apie visus pagal šio straipsnio 1 dalį pateiktos informacijos pakeitimus.

<...>“

¹¹ To paties reglamento 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta:

„2. Jeigu valstybė narė mano, kad negali būti susigrąžinta visa suma, arba negalima tikėtis susigrąžinti visos sumos, ji specialiu pranešimu Komisijai praneša, kokia suma nebuvo susigrąžinta ir kodėl, jos manymu, Bendrija ar valstybė narė turėtų ją padengti. Ši informacija turi būti pakankamai išsami, kad Komisija, pasitarusi su atitinkamų valstybių narių institucijomis, galėtų kuo greičiau nuspręsti, kas prisiims atsakomybę už finansinius padarinius, kaip nurodyta Reglamento (EEB) Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje.

3. Šio straipsnio 2 dalyje minimu atveju Komisija gali konkrečiai paprašyti valstybės narės tęsti susigrąžinimo procedūrą.“

Nacionalinės teisės aktai

- 12 1994 m. Nyderlandų Centrinė darbo tarnyba priėmė nutarimą dėl Europos socialinio fondo (*Regeling Europees Sociaal Fonds CBA 1994, Stcrt. 1994, Nr. 239*, toliau – ESF taisyklės) dėl pagal ESF iš Europos Bendrijų Komisijos gautų dotacijų skyrimo taisyklių.
- 13 ESF taisyklėse numatytos tam tikros taisyklės, susijusios su veiksnių įgyvendinimu ir kontrole. ESF taisyklių 2 straipsnyje nustatyta, kad iš ESF lėšų pareiškėjui gali būti suteikta dotacija. Šio nutarimo 3 straipsnis numato, kad dotacijos skiriamos, tik jei buvo laikomasi Europos ir nacionalinės teisės aktų. To paties nutarimo 10 straipsnis nustato, jog pareiškėjas užtikrina, kad projektas bus vykdomas įsteigiant atskirą administraciją, laiku pateikiančią visus duomenis, kuriuos reikia patikrinti, ir taip pat numato institucijų patikrinimus. Galiausiai ESF taisyklių 14 straipsnyje patikslinama, kad galutinis dotacijos dydis nustatomas įvykdžius projektą, o to paties nutarimo 15 straipsnyje numatyta, kad dotacija panaikinama, jei nebuvo įvykdytos su ja susijusios sąlygos.
- 14 Be to, Bendrojo viešojo administravimo įstatymo (*Algemene wet bestuursrecht, Stb. 1995, Nr. 315*, toliau – *Awb*) 4.2 skirsnyje įtvirtintas teisinis dotacijų skyrimo, panaikinimo ir išreikalavimo pagrindas. Pagal šį įstatymą dotacijų skyrimo procedūrą sudaro dvi stadijos, t. y. dotacijos skyrimas ir jos dydžio nustatymas. Sprendimas dėl dotacijos skyrimo priimamas prieš pradėdant vykdyti dotuojamąją operaciją. Šis sprendimas suteikia prašymą dėl dotacijos pateikusiam subjektui teisę gauti finansinių lėšų, kad laikydamasis nustatytų sąlygų atliktų dotuojamą projektą. Jeigu

operacija atliekama ir pareiškėjas įvykdo minėtus įpareigojimus, institucija nebegali dar kartą svarstyti sprendimo dėl dotacijos skyrimo. Taigi ji prisiima finansinį įsipareigojimą dar šioje procedūros stadijoje.

- 15 *Awb* yra tokios nuostatos, susijusios su dotacijos dydžio nustatymu bei išreikalavimu grąžinti:

„4:46 straipsnis

1. Jei buvo priimtas sprendimas dėl dotacijos skyrimo, institucija nustato jos dydį, vadovaudamasi sprendimu dėl dotacijos skyrimo.

2. Dotacija gali būti sumažinta, jei:

a) operacijos, kurioms buvo skirta dotacija, nebuvo atliktos arba atliktos tik iš dalies;

b) naudos gavėjas nesilaikė su dotacija susijusių sąlygų;

- c) naudos gavėjas pateikė neteisingus ar nepilnus duomenis, o esant teisingiems ir pilniems duomenims būtų buvęs priimtas kitoks sprendimas dėl dotacijos skyrimo; arba

- d) dotacijos skyrimas buvo neteisingas dėl kitų priežasčių ir naudos gavėjas apie tai žinojo ar turėjo žinoti.

<...>

4:49 straipsnis

1. Institucija gali atšaukti sprendimą dėl dotacijos skyrimo arba pakeisti jį naudos gavėjo nenaudai, jei:

- a) yra faktinių aplinkybių ar sąlygų, apie kurias ji negalėjo žinoti nustatydamą dotacijos dydį ir kurioms esant būtų buvusi nustatyta mažesnė dotacija nei numatyta sprendime dėl dotacijos skyrimo;

- b) dotacija buvo nustatyta neteisėtai ir naudos gavėjas apie tai žinojo arba turėjo žinoti; arba

c) nustatčius dotaciją, naudos gavėjas neįvykdė su jos suteikimu susijusių sąlygų.

2. Jeigu nenustatyta kitaip, sprendimo atšaukimas ar pakeitimas galioja atgaline data nuo dotacijos nustatymo dienos.

3. Sprendimas dėl dotacijos dydžio nustatymo negali būti atšauktas ar pakeistas, praėjus penkeriems metams nuo pranešimo arba – 1 dalies c punkte numatytais atvejais – nuo reikalavimo pažeidimo dienos arba nuo dienos, kai šis reikalavimas turėjo būti įvykdytas.

<...>

4:57 straipsnis

Nepagrįstai išmokėtas dotacijas ir paskolas gali būti pareikalauta gražinti, jei nuo dotacijos dydžio nustatymo ar įvykio 4:49 straipsnio 1 dalies c punkto prasme dienos praėjo mažiau kaip penkeri metai.

<...>“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 16 Remiantis prašymais priimti prejudicinį sprendimą, pagrindinėse bylose susiklostė tokios faktinės aplinkybės.

Byla C-383/06

- 17 1998 m. *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening* paprašė dotacijos projektui „Socialinio darbo partnerių apmokymai“, vykdomam pagal ESF profesinio ir tęstinio mokymo projektus. Šis projektas buvo numatytas ESF taisyklių 1 priede, skirtame bedarbių, kuriems sunku pasiūlyti darbą, profesiniai reintegracijai į darbo rinką per apmokymus. 1998 m. gruodžio 8 d. Sprendimu Bendroji direkcija sutiko suteikti maksimalią 3 000 000 NLG dotaciją už 1998 m. ir maksimalią 4 140 849 NLG dotaciją už 1999 metus. 1999 m. gruodžio 3 d. Sprendimu dotacijos už 1999 m. suma buvo pakeista ir sudarė 6 686 850 NLG. Galiausiai 2000 m. birželio 16 d. Sprendimu buvo nustatyta 2 900 000 NLG dotacija už 1999 m. ir 3 786 850 NLG dotacija už 2000 m., nes dotuojamos operacijos toliau vykdytos 2000 metais. Trijuose sprendimuose buvo numatyta, kad dotacijos skiriamos su sąlyga, jog projektas bus įgyvendintas, kaip aprašyta paraiškoje ir kad bus laikomasi ESF taisyklėse numatytų reikalavimų.
- 18 2002 m. sausio 28 d. Sprendimu, priimtu remiantis Awb 4:46 straipsnio 2 dalimi, ministerija panaikino dotacijas už 1998, 1999 ir 2000 metus ir pareikalavo grąžinti 6 434 469,80 NLG sumą. Ministerija nusprendė, kad, priešingai nei numatyta ESF taisyklių 11 straipsnio 2 dalyje, nebuvo pateikta galutinė ataskaita, kurioje būtų tiksliai ir nuosekliai išdėstyti su 1998, 1999 ir 2000 m. susiję duomenys. Be to, pažeidžiant šias taisykles, nebuvo atliktas galutinis veikslių poveikio vertinimas. Galiausiai ministerija nusprendė, kad, priešingai nei buvo aprašyta dotacijos paraiškoje, įgyvendinant projektą nebuvo siekiama, kad pagal socialinio darbo programas dirbantys

asmenys pereitų prie klasikinės darbo rinkos, ir kiekvieno dalyvio valandų skaičius buvo daug mažesnis nei numatyta projekte.

¹⁹ *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening* pateiktą skundą dėl 2002 m. sausio 28 d. Sprendimo ministerija pripažino nepagrįstu. Ji, be kita ko, pažymėjo, kad vėlesnis formalių taisyklių laikymasis nepanaikina aplinkybės, jog nebuvo laikomasi reikalavimo įvykdyti projektą pagal paraišką. *Rechtbank te's-Gravenhage* atmetus dėl šio sprendimo pateiktą teisminį skundą, *Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening* kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.

²⁰ *Raad van State* pažymi, kad, remiantis *Awb* 4:46 straipsniu, administracinė institucija, paprastai nustatydamą dotacijų dydį, tikrina, ar dotuojama veikla buvo įvykdyta teisingai ir ar buvo laikomasi dotacijoms keliamų sąlygų. Pagal ESF taisykles suteiktų dotacijų atveju šis teismas mano, kad *Awb* 4:46 straipsnio 2 dalis nesuteikia administracinei institucijai veiksmų laisvės ir kad paaiškėjus, jog nebuvo laikomasi ESF taisyklių, dotacija turi būti panaikinta. *Raad van State* mano, kad taip yra nagrinėjamoje byloje, nes nebuvo pasiektas projekte numatytas tikslas.

²¹ Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad *Awb* 4:46 straipsnis leidžia tik panaikinti dotaciją, o ne išreikalauti jau išmokėtas sumas. Be to, jo nuomone, reikalavimą grąžinti dotacijas reglamentuoja tik *Awb* 4:57 straipsnis, suteikdamas dotacijų susigrąžinimo siekiančiai administracinei institucijai atitinkamą diskreciją ir kartu veiksmų laisvę suderinti administracijos ir dotacijos gavėjo interesus. Vis dėlto, *Raad van State* teigimu, nė viena nuostata nedraudžia, kad sprendimas panaikinti dotaciją bei pareikalauti grąžinti jau išmokėtas sumas būtų priimti kaip vienas dokumentas. Teismas patikslina, kad ministerija pripažino

nuo pat pradžių turėjusi žinoti, jog projekto tikslų nebuvo galima pasiekti, ir todėl jis mano, kad atsakomybė už ESF taisyklių, kurios pagrįstos Bendrijos teisės aktais, reikalavimų nesilaikymą tenka šiai administracinei institucijai. Iš to teismas daro išvadą, kad, atsižvelgdama į teisėtų lūkesčių apsaugos principą, ministerija turėjo atsisakyti reikalavimo grąžinti visas dotacijas ir todėl nacionalinė teisė šiuo atveju nesuteikia pagrindo tokiam reikalavimui.

- 22 Vis dėlto *Raad van State* mano, kad yra aplaidumo Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalies prasme. Konstatavęs, kad Nyderlandų Karalystė nesiėmė jokių priemonių prarastoms lėšoms išreikalauti minėto reglamento 23 straipsnio 1 dalies prasme, šis teismas kelia klausimą, ar ši Bendrijos teisės nuostata gali suteikti valstybei narei arba administracinei institucijai tiesioginę kompetenciją išreikalauti minėtas lėšas. Be to, jis kelia klausimą, ar teisėtų lūkesčių apsaugos principas, kaip jis suprantamas nacionalinėje teisėje, gali siekti toliau nei tas pats principas, kaip jis suprantamas Bendrijos teisėje.

Byla C-384/06

- 23 1998 m. *Gemeente Rotterdam* pateikė paraišką dotacijai apmokymų projektui pagal ESF taisykles. Buvo pritarta 483 108 NLG dotacijai, kuriai nustatyta sąlyga, kad projektas būtų vykdomas įsteigiant atskirą administraciją. 1999 m. gegužės 28 d. Sprendimu buvo nustatytas 122 612,81 NLG dotacijos dydis 1998 metams, tačiau su sąlyga, kad projekto įgyvendinimas atitiks ESF taisyklių reikalavimus. *Gemeente Rotterdam* pateikė skundą ministerijai, kuri 2001 m. liepos 18 d. Sprendimu, priimtu remiantis *Awb* 4:49 straipsnio 1 dalies a punktu bei ESF taisyklių 14 straipsniu,

atšaukė 1999 m. gegužės 28 d. Sprendimą, panaikino dotaciją ir pareikalavo grąžinti jau išmokėtas sumas. Ministerija pripažino nepagrįstu *Gemeente Rotterdam* skundą dėl 1999 m. gegužės 28 d. ir 2001 m. liepos 18 d. Sprendimų. *Rechtbank te Rotterdam* atmetus teisminį skundą, pateiktą dėl pastarojo sprendimo, *Gemeente Rotterdam* kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.

24 *Raad van State* pirmiausia mano, kad dotacijos dydis negalėjo būti nustatytas numatant sąlygą ir kad šios sąlygos nesilaikymas negalėjo būti pagrindas dotacijai panaikinti. Jis tai pat konstatuoja, kad *Gemeente Rotterdam* nebuvo pavedusi projekto įgyvendinimo atskirai administracijai, kaip numatyta ESF taisyklėse.

25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad administracinė institucija buvo sąmoningai atsisakiusi atlikti nuodugnų patikrinimą, todėl daro išvadą, kad nėra jokių faktų ar aplinkybių, kurių ministeriją nebūtų žinojusi prieš priimdama sprendimą dėl dotacijos dydžio nustatymo *Awb* 4:49 straipsnio 1 dalies a punkto prasme. *Raad van State* mano, kad dėl to sprendimas panaikinti dotaciją negalėjo būti grindžiamas nei *Awb* 4:49 straipsnio 1 dalies a punkto nuostatomis, nei jokia kita šio straipsnio 1 dalyje numatyta aplinkybe.

Byla C-385/06

26 1998 m. *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant* pateikė paraišką ilgalaikių bedarbių profesinės integracijos projekto dotacijai pagal ESF taisykles. Buvo pritarta 410 772 NLG dotacijai ir nustatyta sąlyga, kad projektas būtų vykdomas įsteigiant

atskirą administraciją. 1999 m. liepos 22 d. Sprendimu nustatytas 185 892 NLG dotacijos dydis, o vėliau 2000 m. rugsėjo 21 d. Bendrosios direkcijos sprendimu, pagrįstu *Awb* 4:46 straipsniu, dotacija panaikinta. Be to, Bendroji direkcija pareikalavo grąžinti jau išmokėtas sumas. 2001 m. lapkričio 23 d. Sprendimu Bendroji direkcija pripažino nepagrįstu *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant* pateiktą skundą, patikslindama, kad sprendimas dėl dotacijos panaikinimo grindžiamas *Awb* 4:49 straipsniu, o nebe to paties įstatymo 4:46 straipsniu. 2001 m. lapkričio 23 d. Sprendimas motyvuotas tuo, kad priimdama 1999 m. liepos 22 d. Sprendimą Bendroji direkcija nežinojo, jog nebuvo įvykdyti ESF taisyklių reikalavimai. *Rechtbank Breda* atmetus teisminį skundą dėl 2001 m. lapkričio 23 d. Sprendimo, *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant* kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.

27 *Raad van State* konstatuoja, kad *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant* nepaisė reikalavimo įsteigti atskirą projekto administraciją, kaip numatyta ESF taisyklėse. Vis dėlto šis teismas mano, kad, priimdama sprendimą dėl dotacijos dydžio nustatymo, Bendroji direkcija negalėjo nežinoti, jog šio reikalavimo nesilaikoma. Bendroji direkcija sąmoningai nustatė dotacijos dydį, nepatikrinusi *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant* pateiktų dokumentų. *Raad van State* daro išvadą, kad Bendroji direkcija negalėjo grįsti savo sprendimo dėl dotacijos panaikinimo nei *Awb* 4:49 straipsnyje numatytais aplinkybėmis, nei ESF taisyklių 15 straipsniu. Todėl jis mano, kad nacionalinė teisė nesuteikia galimybių panaikinti dotaciją, nustačius jos dydį. Šie nacionalinėje teisėje nustatyti apribojimai sumoms išreikalauti, jo teigimu, išplaukia iš nacionalinėje teisėje galiojančių teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų.

28 Tačiau *Raad van State* mano, kad ESF taisyklių nepaisymas yra aplaidumas Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalies prasme. Šis teismas taip pat pažymi, kad Nyderlandų Karalystė nesiėmė jokių priemonių jau išmokėtoms sumoms išreikalauti

minėto reglamento 23 straipsnio 1 dalies prasme. Jis kelia klausimą, ar šis reglamentas suteikia šiai valstybei narei tiesioginę kompetenciją ir ar suteikta kompetencija gali leisti valstybei narei arba jos administracinėms institucijoms išreikalauti jau išmokėtas sumas. Galiausiai jis klausia, ar teisėtų lūkesčių apsaugos principas, kaip jis suprantamas nacionalinėje teisėje, gali siekti toliau nei tas pats principas, kaip jis suprantamas Bendrijos teisėje.

- ²⁹ Tokiomis aplinkybėmis *Raad van State* nusprendė sustabdyti bylą nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

Trijose bylose pateikti identiški klausimai

„1. a) Ar valstybė narė arba jos institucija gali kildinti savo kompetenciją tiesiogiai iš reglamento, nesant teisinio pagrindo nacionalinėje teisėje?

b) Jei taip, ar <...> Reglamento Nr. 4253/88 <...> 23 straipsnio 1 dalis suteikia kompetenciją panaikinti dotacijas ir pareikalauti grąžinti išmokėtas sumas, nes (šis) 23 straipsnis nustato tokią pareigą valstybėms narėms pažeidimų arba aplaidumo atvejais?“

Tik byloje C-383/06 pateiktas klausimas

- „2. Jei ne, ar vadovaujantis EB 10 straipsniu kartu su EB 249 straipsniu tokia nacionalinės teisės nuostata, koks yra (*Awb*) 4:57 straipsnis, kuria remiantis gali būti reikalaujama grąžinti nepagrįstai išmokėtas dotacijas ir avansinius mokėjimus, reikalauja reglamentą (Nr. 4253/88) atitinkančio aiškinimo?“

Bylose C-384/06 ir C-385/06 pateiktas identiškas klausimas

- „2. Jei ne, ar vadovaujantis EB 10 straipsniu kartu su EB 249 straipsniu tokia nacionalinės teisės nuostata, kokia yra (*Awb*) 4:49 straipsnio 1 dalis, kuria remdamasi institucija gali atšaukti nustatytas dotacijas arba pakeisti jas naudos gavėjo nenaudai, jei yra faktinių aplinkybių ar sąlygų, apie kurias ji negalėjo žinoti nustatydama dotacijų dydį ir kurioms esant būtų nustatytos mažesnės dotacijos nei numatytos sprendime dėl dotacijų skyrimo, jei dotacijos buvo nustatytos neteisėtai ir naudos gavėjas žinojo arba turėjo apie tai žinoti, arba jei nustačius dotacijas naudos gavėjas neįvykdė su jomis susijusių sąlygų, reikalauja reglamentą (Nr. 4253/88) atitinkančio aiškinimo?“

Trijose bylose pateiktas identiškas klausimas

- „3. Jei taip, ar tokį aiškinimą riboja bendrieji Bendrijos teisės principai, visų pirma teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai?“

Tik byloje C-383/06 pateikti klausimai

- „4. a) Jei į trečiąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, dėl šio apribojimo kiltų toks klausimas: ar nacionaliniai teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai gali siekti toliau nei bendrieji Bendrijos teisės principai, visų pirma teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai, į kuriuos būtina atsižvelgti taikant reglamentą (Nr. 4253/88)?
- b) Ar taikant Bendrijos teisės teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus svarbu, kad pati dotacijas suteikusi valstybė narė yra atsakinga už tai, jog dotacijos gavėjas neįvykdė iš atitinkamos Bendrijos teisės srities kylančių dotacijų suteikimo sąlygų?“

Bylose C-384/06 ir C-385/06 pateikti identiški klausimai

- „4. Jei į trečiąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, dėl šio apribojimo kiltų toks klausimas: Ar (*Awb*) 4:49 straipsnio 1 dalį pagrindžiantys nacionaliniai teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai gali siekti toliau nei bendrieji Bendrijos teisės principai, visų pirma teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai, į kuriuos būtina atsižvelgti taikant reglamentą (Nr. 4253/88)?

5. Ar, atsižvelgiant į EB 10 straipsnį, taikant Bendrijos teisės teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus svarbu, kad dotacijos gavėjas yra viešas juridinis asmuo?“

Tik byloje C-385/06 pateikti klausimai

- „6. Ar, remiantis <...> reglamento (Nr. 4253/88) 23 straipsnio 1 dalimi, turi būti atšauktas sprendimas dėl dotacijų dydžio nustatymo ir pareikalauta grąžinti išmokėtas sumas, jei paaiškėja, kad valstybė narė jau grąžino neteisėtai suteiktą dotaciją (ESF) arba bent jau yra priėmusi atitinkamą tai numatantį teisės aktą, jeigu pagal (šio) reglamento 23 straipsnio 1 dalį arba pagal atsižvelgiant į reglamentą išaiškintą (*Awb*) 4:49 straipsnio 1 dalį turi būti atšauktas sprendimas dėl dotacijų dydžio nustatymo ir pareikalauta grąžinti jau išmokėtas sumas?

7. Ar tuo atveju, jei <...> reglamento (Nr. 4253/88) 23 straipsnio 1 dalis nenumato atšaukimo ar reikalavimo grąžinti pareigos, Bendrijos teisėje yra kitų nuostatų, pavyzdžiui, 1995 m. gruodžio 18 d. Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, p. 1) 4 straipsnio 1 dalis, pagal kurias valstybė narė būtų tiesiogiai arba pagal reglamentą atitinkantį (*Awb*) 4:49 straipsnio 1 dalies išaiškinimą įpareigota atšaukti ir pareikalauti grąžinti tokias pažeidžiant Bendrijos teisę suteiktas dotacijas, kurios nagrinėjamos šioje byloje?“

³⁰ 2006 m. lapkričio 22 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-383/06–C-385/06 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys bei priimamas galutinis sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl klausimų, susijusių su Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalies bei EB 10 ir 249 straipsnių taikymu

- 31 Pirmaisiais klausimais kiekvienoje pagrindinių bylų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Bendrijos reglamentas, būtent Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalis, yra reikšmingas teisinis pagrindas nacionalinei administracinei institucijai pareikalauti grąžinti nepagrįstai išmokėtas Europos struktūrinių fondų sumas. Neigiamo atsakymo į šiuos klausimus atveju šis teismas klausia, ar EB 10 ir 249 straipsniai gali sudaryti teisinį nacionalinės teisės aktų aiškinimo pagrindą atsižvelgiant į minėtą reglamentą. Be to, tam atvejui, jei Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalis nenumato pareigos panaikinti ar pareikalauti grąžinti nepagrįstai išmokėtas sumas, septintuoju klausimu šis teismas nori sužinoti, ar Reglamentas Nr. 2988/95 yra reikšmingas šių lėšų išreikalavimo teisinis pagrindas.

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

- 32 *Gemeente Rotterdam* ir *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant* nuomone, Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalis nesuteikia valstybėms narėms teisės pareikalauti grąžinti nepagrįstai išmokėtas lėšas. Jų teigimu, ši nuostata veikiau įpareigoja šias valstybes nares numatyti procedūras tokiam reikalavimui.

- 33 Vokietijos ir Čekijos vyriausybės siūlo teigiamai atsakyti į pirmuosius klausimus. Nyderlandų vyriausybė mano, kad, jeigu valstybė narė ir gali kildinti tam tikrą kompetenciją tiesiogiai iš Bendrijos reglamento, tai yra neįmanoma Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalies atveju, nes šioje nuostatoje, kurioje neabejotinai reikalaujama vadovautis lėšų išreikalavimo principu, tokio reikalavimo sąlygų nustatymo klausimu daroma nuoroda į nacionalinę teisę. Vis dėlto, Vokietijos vyriausybės nuomone, nagrinėjamo 23 straipsnio 1 dalies taikymas netrukdo nacionalinėms institucijoms remtis šia nuostata norint išreikalauti, jei tik tai leidžia nacionalinė teisė. Čekijos vyriausybės teigimu, nacionalinės teisės suteikiami įgaliojimai nėra būtini, nes nacionalinėje teisėje nustatomos tik procedūrinės sąlygos.
- 34 Dėl septintojo klausimo Nyderlandų vyriausybė ir Komisija tvirtina, kad Reglamentas Nr. 2988/95 nesudaro savarankiško teisinio pagrindo, leidžiančio nacionalinėms institucijoms imtis priemonių pažeidimų atveju. Jų teigimu, šiame tekste yra tik bendrosios nuostatos, o Reglamentas Nr. 4253/88 taikomas specialiai Europos struktūriniams fondams.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 35 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad Bendrijos reglamentai, kaip išplaukia iš paties EB 249 straipsnio antrosios pastraipos teksto, tiesiogiai taikomi visose valstybėse narėse.
- 36 Kalbant apie struktūrinių fondų naudojimą, reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 2052/88 4 straipsnio 1 dalį Bendrijos priemonė rengiama esant glaudžiam Komisijos, atitinkamos valstybės narės, kompetentingų institucijų ir įstaigų, valstybės narės paskirtų nacionaliniame, regioniniame, vietos ar kitame lygyje, bendradarbiavimui. Be to, pagal Reglamento Nr. 2082/93 šeštą konstatuojamąją dalį, taikant

subsidiarumo principą ir nepažeidžiant Komisijos kompetencijos, visų pirma kiek tai susiję su jos pareiga valdyti finansinius Bendrijos išteklius, į Bendrijos rėmimo planus įtrauktų priemonių įgyvendinimas patenka į valstybių narių kompetenciją kiekvienai valstybei narei tinkamu teritoriniu lygmeniu.

³⁷ Teisingumo Teismo yra nusprendęs, kad šis principas įtvirtintas Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje, kurioje numatyta, kad siekdamas užtikrinti viešųjų ar privačių iniciatorių veiksmų sėkmę įgyvendinant veiksmus valstybės narės imasi priemonių, reikalingų reguliariai tikrinti, ar Bendrijos finansuojamos priemonės vykdomos teisingai, užkirsti kelią pažeidimams ir persekioti už juos bei išreikalauti lėšas, prarastas dėl pažeidimų ar aplaidumo (žr. 2004 m. sausio 22 d. Sprendimo *COPPI*, C-271/01, Rink. p. I-1029, 40 punktą).

³⁸ Be to, bet kokia valstybės narės diskrecija dėl reikalavimo ar atsisakymo reikalauti grąžinti nepagrįstai ar neteisėtai išmokėtas Bendrijos lėšas tikslingumo būtų nesuderinama su Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje nacionalinėms administracinėms institucijoms nustatyta pareiga išreikalauti nepagrįstai ar neteisėtai sumokėtas lėšas (dėl 1970 m. balandžio 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 729/70 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo (OL L 94, p. 13) 8 straipsnio 1 dalies pagal analogiją žr. 1983 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Deutsche Milchkontor ir kt.*, 205/82–215/82, Rink. p. 2633, 22 punktą).

³⁹ Galiausiai svarbu pridurti, kad reikšmingą minėtos išreikalavimo pareigos teisinį pagrindą įtvirtina Reglamentas Nr. 4253/88, o anaipol ne Reglamentas Nr. 2988/95, kuriame, kaip pabrėžia Komisija, nustatytos tik bendrosios kontrolės ir sankcijų,

siekiant apsaugoti Bendrijos finansinius interesus, taisyklės. Taigi lėšos turi būti išreikalaujamos minėto 23 straipsnio 1 dalies pagrindu.

40 Iš visų išdėstytų argumentų išplaukia, kad į pirmąjį bei septintąjį klausimus reikia atsakyti taip, jog Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalis, nereikalaujant nacionalinėje teisėje nustatyto įgaliojimo, įtvirtina valstybių narių pareigą išreikalauti dėl pažeidimų ar aplaidumo prarastas lėšas.

41 Dėl į šiuos klausimus pateikto atsakymo nebereikia atsakyti į antruosius klausimus.

Dėl klausimų, susijusių su teisėtų lūkesčių ir teisinio saugumo principų taikymu bei su aplinkybių, kad dotacijų gavėjas yra viešas juridinis asmuo ir kad jos gražintos Bendrijai, reikšme

42 Kadangi prejudicinių klausimų tekstas kelia abejonių dėl būtinybės atsakyti į trečiąjį ir ketvirtuosius klausimus, kalbant apie juos, reikia pažymėti: kadangi pagal bendradarbiavimo procedūrą, įtvirtintą EB 234 straipsnyje, Teisingumo Teismas turi pateikti nacionaliniam teismui tinkamą atsakymą, kuris pastarajam leistų išspręsti jo nagrinėjamą bylą, prireikus gali tekti performuluoti pateiktus klausimus (žr. 2000 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Roquette Frères*, C-88/99, Rink. p. I-10465, 18 punktą; 2003 m. gegužės 20 d. Sprendimo *Ravil*, C-469/00, Rink. p. I-5053, 27 punktą; 2006 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Haug*, C-286/05, Rink. p. I-4121, 17 punktą bei 2007 m. spalio 4 d. Sprendimo *Rampion ir Godard*, C-429/05, Rink. p. I-8017, 27 punktą).

43 Taigi reikia manyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui svarbu sužinoti, ar Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalis turi būti taikoma atsižvelgiant į teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus, kaip jie suprantami Bendrijos teisėje. Tokiu atveju jis kelia klausimą, ar šie principai nacionalinėje teisėje gali būti suprantami plačiau nei Bendrijos teisėje, visų pirma, ar lėšų gavėjas, elgęsis aplaidžiai ar padaręs pažeidimą minėto 23 straipsnio 1 dalies prasme, gali remtis šiais principais, jei atsakingoji administracinė institucija, suteikdama minėtas lėšas, suklydo. Be to, pateikdamas penktąjį ir šeštąjį klausimus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar tai, kad lėšų gavėjas yra viešas juridinis asmuo arba tai, kad valstybė narė grąžino minėtas lėšas Bendrijai, gali turėti įtakos tiems patiems principams, reglamentuojantiems lėšų išreikalavimą.

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

44 *Gemeente Rotterdam* ir *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant* teigia, kad nagrinėjamoje byloje negali atsirasti Bendrijos teisėje įtvirtintų teisėtų lūkesčių, kurie turėtų prioritetą prieš nacionalinį teisėtų lūkesčių principą. *Sociaal Economische Samenwerking West-Brabant* taip pat mano, kad neišreikalavus lėšų iš jų gavėjo Bendrijos interesai nėra paveikti.

45 Nyderlandų vyriausybės nuomone, kadangi susigrąžinimas vyksta remiantis nacionalinės teisės taisyklėmis, vidiniai teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai gali siekti toliau nei tie patys bendrieji principai Bendrijos lygmeniu. Šiuo atžvilgiu taikant minėtus principus gali būti atsižvelgta į lėšas suteikusių institucijų padėtį. Teismo posėdyje ši vyriausybė patikslino, kad neteisėtai suteiktos struktūrinių fondų sumos buvo grąžintos Bendrijai.

- 46 Komisija siūlo pergrupuoti klausimus ir pateikti atsakymą pasitelkiant principus, kuriuos Teisingumo Teismas suformulavo minėtame sprendime *Deutsche Milchkontor ir kt.* bei 2002 m. rugsėjo 19 d. Sprendime *Huber (C-336/00, Rink. p. I-7699)*. Ji teigia, kad Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalis prieštarauja tokiam tam tikros valstybės narės nacionalinėje teisėje pripažintų teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų taikymui, kuris lemtų atsisakymą išreikalauti nepagrįstai sumokėtas lėšas tuo atveju, kai jų gavėjas yra nesąžiningas. Ir atvirkščiai, Bendrijos teisė neprieštarauja tam, kad į šiuos principus būtų atsižvelgta išreikalaujant nepagrįstai sumokėtas lėšas, jei dėl klaidos ar aplaidumo kaltos nacionalinės institucijos, tačiau su sąlyga, kad bus visiškai atsižvelgta į Bendrijos interesus.
- 47 Visos į bylą Teisingumo Teisme įstojusios šalys mano, kad tai, jog lėšų gavėjas yra viešas juridinis asmuo, neturi įtakos išreikalavimo taisyklių taikymui.

Teisingumo Teismo atsakymas

- 48 Pirmiausia reikia priminti, kad iš Teisingumo Teismo praktikos išplaukia, jog ginčus, susijusius su neteisėtai sumokėtų sumų grąžinimu pagal Bendrijos teisę, nesant Bendrijos nuostatų, turi nagrinėti nacionaliniai teismai pagal savo nacionalinę teisę ir nepažeisdami Bendrijos teisės nustatytų apribojimų (žr. minėtų sprendimų *Deutsche Milchkontor ir kt.* 19 punktą; *Huber* 55 punktą bei 2007 m. birželio 21 d. Sprendimą *ROM-projecten, C-158/06, Rink. p. I-5103, 23 punktą*). Teisingumo Teismo yra nurodęs tam tikrus iš šių apribojimų.
- 49 Visų pirma nacionalinės teisės taikymas neturi daryti neigiamos įtakos Bendrijos teisės taikymui ir veiksmingumui. Taip visų pirma atsitiktų, jei dėl tokio taikymo būtų praktiškai neįmanoma išreikalauti neteisėtai sumokėtas lėšas (žr. minėto sprendimo *Deutsche Milchkontor ir kt.* 21 ir 22 punktus). Tai reiškia, kad nacionalinis teismas iš

principo turi taikyti savo nacionalinę teisę, stengdamasis užtikrinti visišką Bendrijos teisės veiksmingumą, o dėl to prirėikus jis turi netaikyti šiam veiksmingumui trukdančios nacionalinės teisės normos arba atitinkamai išaiškinti tik vidaus situacijai parengtą nacionalinės teisės normą (be kita ko, žr. 2005 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Leffler*, C-443/03, Rink. p. I-9611, 51 punktą).

50 Be to, nacionalinės teisės aktai turi būti taikomi nediskriminuojant, palyginti su panašiais nacionaliniams ginčams spręsti taikomomis procedūromis, ir nacionalinės institucijos šiuo klausimu privalo elgtis taip pat rūpestingai bei laikytis tokių sąlygų, dėl kurių nagrinėjamų sumų išreikalavimas netampa sunkesnis nei panašiais atvejais, susijusiais su atitinkamų nacionalinių nuostatų įgyvendinimu (žr. minėto sprendimo *Deutsche Milchkontor ir kt.* 23 punktą).

51 Taigi pagrindinėse bylose nacionalinis teismas, nagrinėdamas prašymą, susijusį su dėl piktnaudžiavimo ar aplaidumo prarastų lėšų išreikalavimu, privalo įgyvendinti iš Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalies nuostatų išplaukiančius reikalavimus ir prirėikus netaikyti arba atitinkamai išaiškinti siekiant suregulmentuoti tik vidaus situaciją parengtą nacionalinės teisės normą, kaip antai *Awb*, kuri trukdytų tokiam išreikalavimui.

52 Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, jog Bendrijos teisei neprieštarauja tai, kad pagal nacionalinę teisę administracinių aktų panaikinimo ir viešosios administracijos neteisėtai sumokėtos finansinės paramos išreikalavimo srityje tuo pačiu metu atsižvelgiama į teisėtumo principą bei į teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio saugumo principus, nes pastarieji yra Bendrijos teisės sistemos dalis (žr. minėto sprendimo *Deutsche Milchkontor ir kt.* 30 punktą; 2001 m. spalio 9 d. Sprendimo *Flemmer ir kt.*, C-80/99–C-82/99, Rink. p. I-7211, 60 punktą ir minėtų sprendimų *Huber* 56 punktą bei *ROM-projecten* 24 punktą). Šie principai turi būti taikomi ypač griežtai, kai jie susiję su teisės aktu, galinčiu turėti finansinių pasekmių (žr. 2006 m. kovo 16 d.

Sprendimo *Emsland-Stärke*, C-94/05, Rink. p. I-2619, 43 punktą; 2006 m. spalio 26 d. Sprendimo *Koninklijke Coöperatie Cosun*, C-248/04, Rink. p. I-10211, 79 punktą ir minėto sprendimo *ROM-projecten* 26 punktą).

53 Vis dėlto, kaip pasakyta šio sprendimo 40 punkte, Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalis, nereikalaujant nacionalinėje teisėje nustatyto įgaliojimo, įtvirtina valstybių narių pareigą išreikalauti dėl pažeidimų ar aplaidumo prarastas lėšas. Iš to išplaukia, kad teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai turi būti taikomi pagal Bendrijos teisės taisykles.

54 Šiuo atžvilgiu svarbu priminti, kad struktūrinių fondų srityje Reglamento Nr. 2052/88 4 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog Bendrijos priemonė rengiama esant glaudžiam Komisijos, valstybių narių bei šių valstybių narių kompetentingų institucijų ir įstaigų bendradarbiavimui. Be to, ši bendradarbiavimą išreiškia subsidiarinė valstybių narių atsakomybės Bendrijai struktūrinių fondų lėšų praradimo dėl pažeidimų ar aplaidumo atvejais sistema. Šios atsakomybės įgyvendinimo sąlygos įtvirtintos Reglamento Nr. 4253/88 23 ir 24 straipsniuose, dėl kurių Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog jie turi būti aiškinami kartu (žr. minėto sprendimo *COPPI* 27–29 punktus), bei Reglamento Nr. 1681/94 5 straipsnio 2 dalyje. Šiuo atžvilgiu tai, kad lėšų gavėjas yra viešas juridinis asmuo, neturi įtakos šių principų taikymui.

55 Be to, principas, pagal kurį nacionalinės teisės taikymas neturi daryti neigiamos įtakos Bendrijos teisės taikymui ir veiksmingumui, reikalauja, kad taikant tokias nuostatas, kokie yra *Awb* 4:49 ir 4:57 straipsniai, kurie, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, suteikia administracinėms institucijoms diskreciją imtis nepagrįstai sumokėtų lėšų išreikalavimo ir kurie leidžia šių lėšų gavėjui remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu, būtų visiškai atsižvelgta į Bendrijos interesus (šiuo klau-

simu žr. minėtų sprendimų *Deutsche Milchkontor ir kt.* 32 punktą; *Flemmer ir kt.* 61 punktą bei *Huber* 57 punktą).

56 Šiuo klausimu reikia priminti, kad jau buvo nuspręsta, jog Bendrijos teisės aktais sukurta dotacijų sistema, be kita ko, grindžiama tuo, kad naudos gavėjas įvykdo tam tikrus išpareigojimus, suteikiančius jam teisę gauti numatytą finansinę paramą. Jeigu naudos gavėjas neįvykdo visų išpareigojimų, iš Reglamento Nr. 4253/88 24 straipsnio 2 dalies išplaukia, kad Komisija gali iš naujo įvertinti tokių išpareigojimų apimtį. Kalbant apie to paties reglamento 23 straipsnio 1 dalies taikymą pasakytina, kad tais atvejais, kai naudos gavėjas atliko mokymo veiksmus nesilaikydamas sąlygų, kurios buvo nustatytos suteikiant paramą, siekdamas, kad būtų išmokėtas pradžioje suteiktos paramos likutis, jis negali remtis teisėtų lūkesčių ir pagrįstai įgytų teisių apsaugos principu (šiuo klausimu žr. 1998 m. rugsėjo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Branco prieš Komisiją*, T-142/97, Rink. p. II-3567, 97 ir 105 punktus (apeliacinis skundas atmestas 1999 m. lapkričio 12 d. Teisingumo Teismo nutartimi *Branco prieš Komisiją*, C-453/98 P, Rink. p. I-8037) bei 1999 m. rugsėjo 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Partex prieš Komisiją*, T-182/96, Rink. p. II-2673, 190 punktą (apeliacinis skundas atmestas 2001 m. kovo 8 d. Teisingumo Teismo nutartimi *Partex prieš Komisiją*, C-465/99 P, nepaskelbta Rinkinyje)). Galiausiai teisėtų lūkesčių principu negali remtis asmuo, kaltas dėl akivaizdaus galiojančių teisės aktų pažeidimo (žr. 1985 m. gruodžio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sideradria prieš Komisiją*, 67/84, Rink. p. 3983, 21 punktą).

57 Pagrindinėse bylose nagrinėjama atvejais iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paaiškinimų išplaukia, pirma, jog sprendimas skirti lėšas priklausė nuo sąlygos, kad naudos gavėjai laikysis ESF taisyklėse nustatytų reikalavimų, ir visų pirma bus įsteigta atskira administracija; antra, kad šių taisyklių daugiau ar mažiau sąmoningai nebuvo laikytasi. Taigi nacionalinis teismas turi įvertinti, ar, atsižvelgiant ir į lėšų gavėjų, ir į administracijos elgesį, teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principais, kaip jie suprantami Bendrijos teisėje, gali būti pagrįstai remiamasi priešinantįs grąžinimo reikalavimams.

58 Be to, iš Nyderlandų vyriausybės ir Komisijos per teismo posėdį pateiktų pastabų išplaukia, kad neteisėtai suteiktos lėšos buvo gražintos Bendrijai. Vis dėlto, kadangi Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta valstybių narių pareiga išsireikalauti lėšas, prarastas dėl pažeidimų ar aplaidumo, aplinkybė, kad valstybė narė gražino lėšas Bendrijai, savaime neatleidžia nuo pareigos pradėti jų išreikalavimo procedūrą.

59 Todėl iš visų pirmiau išdėstytų argumentų matyti, kad į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip, jog dėl pažeidimų ar aplaidumo prarastos lėšos turi būti išreikalautos remiantis Reglamento Nr. 4253/88 23 straipsnio 1 dalimi ir pagal nacionalinėje teisėje numatytas galimybes su sąlyga, kad šios teisės taikymas nedarys neigiamos įtakos Bendrijos teisės taikymui ir veiksmingumui ir dėl to nebus praktiškai neįmanoma išreikalauti neteisėtai sumokėtas lėšas. Nacionalinis teismas turi užtikrinti visišką Bendrijos teisės taikymą, netaikydamas ir prireikus atitinkamai aiškindamas tam trukdančią nacionalinę normą, kaip antai *Awb*. Jis gali įgyvendinti Bendrijos teisės teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus vertindamas ir prarastų lėšų gavėjo, ir administracijos elgesį, su sąlyga, kad bus visiškai atsižvelgta į Bendrijos interesus. Tai, kad lėšų gavėjas yra viešas juridinis asmuo, šiuo atžvilgiu neturi įtakos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

60 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. 1988 m. gruodžio 19 d. Reglamento (EEB) Nr. 4253/88, nustatančio nuostatas dėl Reglamento (EEB) Nr. 2052/88, koordinuojančio įvairių struktūrinių fondų veiklą tarpusavyje, taip pat su Europos investicijų banko operacijomis ir kitais esamais finansiniais instrumentais, įgyvendinimo, iš dalies pakeisto 1993 m. liepos 20 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2082/93, 23 straipsnio 1 dalis, nereikalaujant nacionalinėje teisėje nustatyto įgaliojimo, įtvirtina valstybių narių pareigą išreikalauti dėl pažeidimų ar aplaidumo prarastas lėšas.
2. Dėl pažeidimų ar aplaidumo prarastos lėšos turi būti išreikalautos remiantis Reglamento Nr. 4253/88, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 2082/93, 23 straipsnio 1 dalimi ir pagal nacionalinėje teisėje numatytas galimybes su sąlyga, kad šios teisės taikymas nedarys neigiamos įtakos Bendrijos teisės taikymui ir veiksmingumui ir dėl to nebus praktiškai neįmanoma išreikalauti neteisėtai sumokėtas lėšas. Nacionalinis teismas turi užtikrinti visišką Bendrijos teisės taikymą, netaikydamas ir prireikus atitinkamai aiškindamas tam trukdančią nacionalinę normą, kaip antai Bendrąjį viešojo administravimo įstatymą (*Algemene wet bestuursrecht*). Jis gali įgyvendinti Bendrijos teisės teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus vertindamas ir prarastų lėšų gavėjo, ir administracijos elgesį, su sąlyga, kad bus visiškai atsižvelgta į Europos Bendrijos interesus. Aplinkybė, kad lėšų gavėjas yra viešas juridinis asmuo, šiuo atžvilgiu neturi įtakos.

Parašai.